

Неодамна, младиот научник — фолклорист Танас Вражиновски се појави пред македонската јавност со својот прв научен труд објавен во посебна книга — „Гоце Делчев во споменот на народот“. Книгата содржи осврт под истиот наслов на 18 страници, а потоа прилог од 33 текста од разни народни раскажувачи, забележани од разни собирачи, со краток резиме на француски јазик, список на раскажувачите и снимателите, регистер на личните имиња и регистер на географските имиња.

Како што забележува самиот автор, „народните прозни творби посветени на Делчев, пред сè, преданијата за него се од важно значење за нашата фолклористика. Нивното проучување претставува посебен интерес. Преку нив добиваме опширен материјал што може да биде полезен при проучувањето на ликот на Гоце Делчев како историска личност, за разбирањето на неговиот живот и за сфаќањата на неговата организаторска и револуционерна дејност, видени од призмата на народното око“.

При работата Вражиновски ги користел научните резултати на проф. д-р Христо Андонов — Полјански, бугарската фолклористка Росица Ангелова — Георгиева и др., а неговиот труд е изграден главно врз архивскиот материјал на Институтот за фолклор на СРМ во Скопје кој за прв пат преку оваа книга станува достапен за науката и пошироката читачка публика.

Обидувајќи се да изврши класификација на прозните народни творби за Гоце Делчев, Вражиновски ги издвојува следниве групи и подгрупи:

I. Историската појава на Гоце Делчев (1. Детството и школувањето на Делчев; 2. Делчев и неговите родители; 3. Делчев и другите членови на неговото семејство).

II. Делчев — водач на народот (1. Револуционерната и организаторската дејност на Делчев меѓу народот; 2. Делчев и неговото преоблекување и претворање во разни ликови при организаторската дејност; 3. Борбата на Делчев против социјалните насилници на нашиот народ.)

III. Смртта на Делчев.

Ваквата поделба на групи и подгрупи што ја прави Вражиновски се чини дека не е доволно убедлива за да може во целост да се прифати, но, сепак, самиот обид заслужува внимание.

Во натамошниот текст авторот, врз основа на оваа систематизација, ги разгледува народните прозни творби за Гоце Делчев, посебно задржувајќи се на преданијата. Притоа, хронолошки го илустрира животниот пат на Делчев со поодделни цитати, Гоцево то школување во солунската гимназија, неговите родители, неговото преоблекување во јагленар, калајшија, трговец со стока, вардија, царски инженер, просјак, обичен трговец и слично.

Во поглед на настанокот на овие прозни творби за Делчев, Вражиновски забележува дека тие

почнале да се создаваат уште во времето на неговиот живот, а се создаваат и во наше време и укажува дека од нив се добива претстава за филтрирањето во нив на некои оформени национални и меѓународни фолклорни мотиви.

Преку текстовите во книгата што се забележани од разни собирачи и раскажувачи јасно се гледа дека во нив македонскиот народ ја искажал својата љубов и приврзеност кон идеите што Гоце ги проповедал, успевајќи за краток временски период да стане национална гордост со сенародна љубов и почит. Во текстовите тој е меѓу народот, посебно селските маси, каде, проповедајќи ги целите и идеите на македонската борба, често пати се изложува и на животна опасност. Авторот забележува: „Тој е готов да се облече во секаква облека и да менува секакви професии што би му помогнале слободно и побезбедно да се движи да не биде забележан и фатен од непријателот“. Притоа, сепак, Гоце е само привидно безбеден, бидејќи секој негов кикс може да биде кобен, но тој е слободен најмногу поради тоа што ужива широка прифатеност од народот и срастеност со неговите ослободителни идеи и тежненија, поради што, за неговата преданост за народните идеали, самиот народ му враќа со сеопшта љубов и верност. Народниот раскажувач е воодушевен од неговата појава и дело: „Кога зборуваше — мед му капеше од устата. Ем ќе плачеш, ем ќе слушаш, ем ќе се радуваш; зборува ти самата вистина“.

Мошне се бројни и разновидни народните прозни творби за смртта на Делчев. Нивната основа ја сочинуваат реални настани, но во народната усна редакција, преку непосредно сведоштво или по раскажување на нивните родители и блиски, тие добиле најразновидни толкувања. Затоа, како што заклучува авторот, „треба да се има предвид дека раскажаните настани или случки од животот и дејноста на Делчев не може да бидат оценувани како автентични историски извори, бидејќи во нив навлегува народната раскажувачка фантазија, со изразити елементи на идеализација“.

Во сите приложени народни прозни творби испакнува антиропската расположба и слободарската понесеност на македонскиот народ. Притоа, заклучува авторот, „Гоце Делчев се вгнездил длабоко во свеста и срцата на македонскиот човек, а неговото прифаќање како централна личност на започнатото борбено дело го издига и во една од централните личности на македонското народно творештво. Личност од која нашиот народ продолжува да се воодушевува и која служи како инспирација за создавање нови творби во рамките на нашето усно народно прозно творештво“.

Општо земено, ова дело на Вражиновски може да се сфати како дополнително на делото на проф. д-р Христо Андонов — Полјански „Гоце Делчев во спомените на современниците“. Се разбира, на оваа тема би можело уште многу да се

работи, бидејќи систематското собирање на македонското народно творештво од страна на Институтот за фолклор на СРМ — Скопје и натаму продолжува. Да се на-

деваме дека во иднина ќе добиеме уште некоја збирка со вакви народни прозни творби.

С. М.

Митре Инадески, БИБЛИОГРАФИЈА НА КНИГИ, СТАТИИ И ДРУГИ ПУБЛИКУВАНИ МАТЕРИЈАЛИ ЗА НОВ НА СКОПЈЕ, издавач: Историски архив — Скопје, Скопје 1973, 176

Авторот на оваа „Библиографија на книги, статии и други публикувани материјали за НОВ на Скопје“ — Митре Инадески, се зафатил со една мошне обемна и макотрпна работа, трудејќи се да даде еден исцрпен преглед на постојната литература од 1945—1972 година за НОВ на Скопје, но без претензија дека се одбележени сите материјали. Притоа, авторот не можел да прескокне и одделни библиографски единици од предвоениот револуционерен период кои претставуваат континуитет на НОВ и Револуцијата. Во библиографијата се собрани пишувани секавања на голем број непосредни учесници на одделни историски настани, разни политички реферати, монографии и научни трудови, публикувани во весници, списанија и еден дел во одделни книги. Така подготвената библиографија, со своите 1.270 библиографски единици, претставува драгоцен прирачник за научните работници и публицисти кои се занимаваат со проучувањето на НОВ во Скопје и Скопско.

Од вкупниот број библиографски единици (1.270) 63 се од книги, зборници и слично, а 1.207 од разни весници, списанија и други публикации. Од нив, најголем број библиографски единици се регис-

рирани од весниците „13 Ноември“ (444) и „Нова Македонија“ (389). Вкупно авторот опфатил 83 книги, весници и други публикации.

Книгата содржи и воведен текст во кој авторот ја објаснува концепцијата на трудот. За полесно манипулирање библиографските единици се подредени во повеќе групи и тоа: I. Книги, брошури, зборници и други публикации (49 библиографски единици); II. Реферати и други написи кои опфаќаат повеќе тематски подрачја (72); III. Советувања, конференции и други организационо-политички активности на КП и СКОЈ (149); IV. Штрајкови, демонстрации и други општествено-политички манифестации (78); V. Вооружен отпор и борба против окупаторот (216); VI. Магацини, работилници за оружје и санитарска служба за време на НОВ (23); VII. Илегални куќи и партиска техника (56); VIII. Народна помош и народна власт (40); IX. Затвори, логори и злосторства на окупаторот (71); X. Написи за споменично и друго одбележување во Скопје (53); XI. Рецензии и осврти за разни публикации и научни собири (28); XII. Новински информации за прослави и други манифестации 103; XIII. Написи, биографии и